

Marcin Jastrzębski

Zmiany struktur organizacyjnych i wzrost potencjału Wojsk Lądowych Federacji Rosyjskiej po reformach 2009 roku

Abstrakt

Reforma rosyjskich Sił Zbrojnych z 2009 roku spowodowała znaczny wzrost potencjału bojowego armii rosyjskiej, w tym wojsk lądowych. Stały się one narzędziem agresywnej polityki Kremla prowadzonej wobec państw ościennych, w tym przede wszystkim Ukrainy. Skutkuje to obniżeniem poziomu bezpieczeństwa zarówno w skali europejskiej, jak i światowej oraz pojawieniem się nowych zagrożeń.

Niniejszy artykuł zawiera szeroką analizę skutków reformy Anatolija Sierdiukowa dla gotowości bojowej rosyjskich Wojsk Lądowych. W publikacji omówiono główne kierunki wspomnianej reformy oraz zmiany organizacyjne i funkcjonalne przeprowadzone w armii rosyjskiej. Dokonano także analizy dotychczasowego przebiegu modernizacji technicznej rosyjskich Wojsk Lądowych oraz przyszłe działania ministerstwa obrony w tym zakresie.

Słowa kluczowe: rosyjskie Wojska Lądowe, rosyjskie Siły Zbrojne, reforma Sierdukowa, bezpieczeństwo międzynarodowe.

Abstract

Organizational Structures Changes and Increase the Potential of the Land Forces of the Russian Federation After the 2009 Year Reforms

The reform of the Russian Armed Forces from year 2009 resulted in a significant increase of the military potential of the Russian Army, including the Land Forces. They have become a tool of the Kremlin aggressive policy towards neighboring countries, including especially Ukraine. This results in a reduction of the level of security both at the European and global scale and the emergence of new threats.

The article contains extensive analysis of the impact of the Serdyukov Reform for the combat readiness of Russian Land Forces. The paper discusses main directions of this reform and organizational and functional changes conducted in the Russian Army. The

paper also analyses the current course of technical modernization of the Russian Land Forces, and future activities of the Ministry of Defence in this regard.

Keywords: Russian Land Forces, Russian Armed Forces, Serdyukov reform, international security.

Rosyjskie Siły Zbrojne pod koniec pierwszej dekady XXI wieku wkroczyły na nową drogę rozwoju. Dotyczy to wszystkich rodzajów sił zbrojnych, w tym omawianych w niniejszej publikacji wojsk lądowych. Po upadku muru berlińskiego i rozpadzie Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) nowo powstałe państwo rosyjskie stało się bezpośrednim następcą federacji sowieckiej, także w zakresie sił zbrojnych. Lata 90. i pierwsze lata XXI wieku to okres olbrzymiej redukcji stanów etatowych, uzbrojenia oraz likwidacji wielu jednostek wojskowych. Spowodowane to było z jednej strony przejściem dużej części uzbrojenia i oddziałów przez inne państwa poradzieckie, ale również chronicznym niedoinwestowaniem Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (SZFR), jak i przede wszystkim Jelcynowskim okresem tzw. „wielkiej smuty”, charakteryzującej się fundamentalnym kryzysem państwa rosyjskiego praktycznie we wszystkich jego aspektach, w tym także na płaszczyźnie militarnej¹.

Nieskuteczność funkcjonowania SZFR uwidoczniły liczne konflikty lokalne na terenie dawnego ZSRR, w których były one zaangażowane, w tym przede wszystkim obie wojny czeczeńskie z lat 1994-1996 i 1999-2000 (faktycznie, jako wojna partyzancka o małej intensywności, konflikt trwał do roku 2009). W latach 90. XX wieku zidentyfikowano szereg problemów organizacyjnych trapiących armię rosyjską. Były to m.in.:

1. Skomplikowany system mobilizacyjny pierwotnie stworzony na potrzeby wojny pełnoskalowej z krajami NATO w Europie oraz z Chinami;
2. Żadna z jednostek rosyjskich sił zbrojnych nie miała w pełni skompletowanych stanów osobowych. Większość z nich posiadała albo zredukowaną liczebność (do 50% stanów etatowych), albo były one oddziałami skadrowanymi (miały około 10-20% stanów osobowych). Wymagały więc każdorazowo wyżej wspomnianej uciążliwej i skomplikowanej mobilizacji;
3. Odziedziczony po ZSRR system dowodzenia wojsk był bardzo skomplikowany (składał się z wielu szczebli dowodzenia, często dublujących się w swoich kompetencjach) i był przede wszystkim nastawiony na realizację planu mobilizacyjnego, a nie na faktyczne dowodzenie istniejącymi

¹ Radzieckie Wojska Lądowe liczyły w 1989 r. 150 Dywizji Zmechanizowanych i 52 Dywizje Pancerne. В.И. Феськов, К.А. Калашников, В.И. Голиков, *Советская Армия в годы «холодной войны» (1945-1991)*, Tomsk 2004, s. 126 i n. W 1995 r. w skład rosyjskich wojsk lądowych wchodziło 81 dywizji, a rok później było ich już tylko 69 (w tym: 17 pancernych, 47 zmechanizowanych i 5 powietrznodesantowych). <http://fas.org/nuke/guide/russia/agency/army-ue.htm> [dostęp: 22.09.2015].

związkami taktycznymi (ZT) (od 70 do 80% jednostek i ZT było skadrowanych);

4. Duże zróżnicowanie uzbrojenia stosowanego w siłach zbrojnych, np. na wyposażeniu wojsk lądowych było 8 rodzajów czołgów podstawowych, w tym 3 uznawane za perspektywiczne i produkowane równolegle;
5. Z powodu posiadania dużej ilości uzbrojenia służącego do zaspokojenia potrzeb mobilizacyjnych znaczna część personelu sił zbrojnych służyła w składach i jednostkach remontowych uzbrojenia (w 1991 r. było to ok. 1,2 mln żołnierzy na 3,4 mln personelu armii rosyjskiej)².

Mimo iż sposób funkcjonowania armii rosyjskiej poprawił się nieznacznie na początku XXI wieku, to jednak daleki był od stanu optymalnego³. W związku z tym radykalna reforma funkcjonowania Sił Zbrojnych FR wydawała się nieunikniona. Jednym z katalizatorów zmian stała się tzw. wojna sierpniowa z Gruzją z 2008 roku. Mimo iż zasadniczo konflikt okazał się zwycięski dla Rosjan, to jednak w czasie jego przebiegu ujawniły się z całą mocą problemy armii FR. Dalej należały do nich takie elementy, jak nieefektywny system dowodzenia, mała mobilność strategiczna jednostek (poza wojskami powietrzno-desantowymi), przestarzałe i mocno zróżnicowane uzbrojenie. Szczególnie widoczne było to w zakresie nienowoczesnych i mało wydajnych środków łączności i dowodzenia, a zwłaszcza rozpoznania⁴, np. w rosyjskich SZ brakowało jakichkolwiek nowoczesnych bezpilotowych statków powietrznych (BSP)⁵.

Celem niniejszego artykułu jest analiza zmian strukturalnych rosyjskich wojsk lądowych oraz zakupów nowoczesnego uzbrojenia wprost wpływających na wzrost możliwości armii FR. Aby zrealizować ten cel, konieczne jest omówienie, w formie skróconej, genezy i głównych założeń reformy Sił Zbrojnych Rosji, szczególnie w kontekście ich wojsk lądowych, zbadanie zmian strukturalnych w armii rosyjskiej, wojskach brzegowych rosyjskiej Marynarki Wojennej i Wojskach Powietrznodesantowych (*Wozduszno-diesantnyje wojska* – WDW)⁶ oraz analiza głównych kierunków ich modernizacji technicznej. Pozwoli to na sformułowanie wniosków końcowych o stanie realizacji reformy, poprzez porównanie jej założeń ze stanem faktycznym.

² A. Gayday, *Reform of the Russian Army*, [w:] *Russia's New Army*, D. Boltenkov, A. Gayday, A. Karnaukhov, A. Lavrov, V. Tseluiko, Moskwa 2011, s. 11-12.

³ Tamże, s. 14-18; T. Grabowski, *Siły zbrojne Rosji w dwie dekady po rozpadzie Związku Sowieckiego*, s. 3-4. https://www.academia.edu/1780443/Si%C5%82y_zbrojne_Rosji_w_dwie_dekady_po_rozpadzie_Zwi%C4%85zku_Sowieckiego [dostęp: 1.10.2015].

⁴ A. Gayday, dz. cyt. s. 20-21; M. Nałęcz, *Reforma sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, „Bellona” 2010, nr 1, s. 76-77.

⁵ Zob. szerzej: A. Lavrov, *Russian and Allied Losses*, [w:] *The Tanks of August*, Ed. by R. Pukhov, Moskwa 2010, s. 129-137; M. Gawęda, *Wojska rosyjskie w wojnie z Gruzją*, „Nowa Technika Wojskowa” 2008, nr 10, s. 46-52.

⁶ Wojska brzegowe i WDW, mimo iż formalnie nie wchodzą w skład Wojsk Lądowych FR, to jednak ściśle z nimi współpracują podczas prowadzenia działań.

Geneza i główne założenia reformy Sił Zbrojnych Rosji z 2009 roku

Anatolij Sierdiukow został powołany na funkcję ministra obrony Federacji Rosyjskiej 15 lutego 2007 roku. Podjął się on ambitnego zadania – przeprowadzenia radykalnej reformy funkcjonowania rosyjskiej armii. Pierwsze prace nad wprowadzeniem zmian zainicjował we wrześniu 2008 roku, ale na szerszą skalę działania rozpoczęto w roku 2009⁷.

Głównymi założeniami omawianej reformy są:

- Likwidacja skadrowanych związków taktycznych i przekształcenie ich w jednostki o wysokim/pełnym stanie ukończenia;
- Zmniejszenie liczebności sił zbrojnych do poziomu miliona żołnierzy do 2012 roku;
- Zmiana struktury składu osobowego w siłach zbrojnych – zmniejszenie korpusu oficerskiego, w tym generalicji, o 200 tys. etatów do poziomu 150 tys. oraz likwidacja stopnia chorążego;
- Zwiększenie liczby żołnierzy kontraktowych, ale bez całkowitej likwidacji poboru;
- Obniżenie ilości jednostek i garnizonów do 172 w Wojskach Lądowych, 180 w Siłach Powietrznych, 5 (z sześciu) w WDW, z 7 do 6 w Wojskach Kosmicznych i 8 z 12 w Wojskach Strategicznych;
- Sformowanie, w miejsce poprzednich sześciu Okręgów Wojskowych (Leningradzkiego, Moskiewskiego, Północno-Kaukaskiego, Nadwołżańsko-Urańskiego, Syberyjskiego, Dalekowschodniego), czterech nowych: Zachodniego, Południowego, Centralnego i Wschodniego. Mają one pełnić rolę Połączonych Dowództw Strategicznych (POS), integrujących kierowanie zarówno Wojskami Lądowymi, jak i Siłami Powietrznymi oraz Marynarką Wojenną;
- W Wojskach Lądowych planowano skrócenie łańcucha dowodzenia z pięciostopniowego (okręg wojskowy – armia – korpus – dywizja – pułk) na trzystopniowy: dowództwo operacyjne – brygada – pułk;
- Wprowadzenie podobnej struktury dowodzenia w Siłach Powietrznych: dowództwo operacyjne – baza lotnicza – eskadra;
- Podporządkowanie jednostek Marynarki Wojennej (MW) trzem Połączonym Dowództwom Strategicznym – Zachodniemu, Południowemu, Wschodniemu;
- Zwiększenie częstotliwości manewrów i ćwiczeń wojskowych;
- Ograniczenie i skupienie instytucji szkolnych – powołanie 10 wojskowych uniwersytetów zamiast 65 akademii wojskowych;
- Zmniejszenie i reorganizacja centralnego aparatu kierowniczego sił zbrojnych, w tym Ministerstwa Obrony (MO) i Sztabu Generalnego (SG);

⁷ M. Nałęcz, dz. cyt., s. 77

- Oparcie się w jak największym stopniu na *outsourcingu* przy realizacji tyłowego zabezpieczenia i obsługi;
- Poprawa sytuacji ekonomicznej poprzez istotne podwyższenie pensji dla oficerów i żołdu dla żołnierzy oraz zapewnienie wszystkim oficerom i żołnierzom kontraktowym mieszkań do 2015 roku;
- Przeznaczenie do 2020 roku ponad 21 bilionów rubli na modernizację techniczną i zakupy nowego uzbrojenia dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wojsk⁸.

Reforma została podzielona na trzy etapy:

1. Pierwszy z nich, obejmujący lata 2008-2010, polegał na zmianie struktur organizacyjnych oraz zmniejszeniu liczby żołnierzy, reorganizacji łańcucha dowodzenia oraz ograniczeniu liczby stanowisk oficerskich;
2. Drugi etap miał zostać przeprowadzony w latach 2010-2015 i polegał na poprawie sytuacji ekonomiczno-socjalnej żołnierzy i oficerów oraz podnoszeniu ich kwalifikacji poprzez organizację zaawansowanych szkoleń⁹;
3. W trzecim etapie (lata 2015-2020) planowano skupić się na modernizacji technicznej wojska rosyjskiego – zakładano zakupy nowego sprzętu wojskowego, tak aby do 2020 roku co najmniej 70% uzbrojenia była nowoczesna¹⁰.

Wprowadzenie omawianej reformy w życie nie odbyło się bez trudności, a wiele jej szczegółów wywołało liczne konflikty i kontrowersje¹¹. Mimo zmian personalnych na stanowisku Ministra Obrony Narodowej FR (6 listopada 2012 r. objął je Siergiej Szojgu), proces reform rosyjskiej armii, także wojsk lądowych, jest kontynuowany.

⁸ T. Grabowski, dz. cyt., s. 5-6; M. Gawęda, *Reforma Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, „Nowa Technika Wojskowa” 2009, nr 3, s. 30-32; M. Nałęcz, dz. cyt., s. 77-79; P. Kular, *Reforma Sił Zbrojnych Rosji*, <http://www.nowastrategia.org.pl/reforma-sil-zbrojnych-rosji/> [dostęp 15.10.2015]. Zob. szerzej A. Gayday, dz. cyt., s. 22 i nast.;

⁹ Z powodu ograniczonej objętości oraz zakresu niniejszego artykułu etap ten zostanie pominięty w dalszych rozważaniach; szersze omówienie tej kwestii zob. np.: [http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,6138,aktualnosci-z-europy,rosyjski-szeregowy-zarabia-bliisko-3-tysiace-pln](http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,6138,aktualnosci-z-europy,rosyjski-szeregowy-zarabia-blisko-3-tysiace-pln) [dostęp 15.10.2015]; <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2012-02-01/znaczący-wzrost-wynagrodzen-w-armii-rosyjskiej> [dostęp 15.10.2015]; http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=2881 [dostęp 15.10.2015]; <http://www.defence24.pl/204695,mieszkania-na-krymie-dla-rosyjskich-zolnierzy-sluzacych-w-arktyce> [dostęp 15.10.2015].

¹⁰ A. Kolbyn, *Военная Реформа 2008–2020: Цифры и Факты*, „Индекс Безопасности” № 1 (96), Том 17, s. 36-39; P. Kular, dz. cyt.; T. Grabowski, dz. cyt., s. 6-10.

¹¹ Zob. T. Grabowski, dz. cyt. s. 10-14; A. Wilk, *Reforma Sił Zbrojnych FR pod nowym kierownictwem. Kontrewolucji nie będzie*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2013-02-07/reforma-sil-zbrojnych-fr-pod-nowym-kierownictwem-kontrewolucji>, [dostęp 11.10.2015].

Reorganizacja struktur Wojsk Lądowych Federacji Rosyjskiej (I etap reformy)

Rozważania ogólne

W pierwszym okresie reformy w wojskach lądowych zmniejszono liczbę jednostek z 1890 do 170. Rozwiązano m.in. 23 dywizje, w tym 3 pancerne (DPanc), 16 zmechanizowanych (DZ)¹² oraz 4 karabinów maszynowych i artylerii (DKMiA), 12 samodzielnych brygad zmechanizowanych (SBZ) i dwie dywizje dyslokowane poza granicami kraju. Sformowano 85 brygad tzw. „nowego oblicza”: 38 ogólnowojskowych (4 pancerne, 17 zmechanizowanych na bojowych wozach piechoty, 8 zmechanizowanych na transporterach opancerzonych MTLB, 9 zmechanizowanych na kołowych transporterach opancerzonych BTR), 22 brygady raketowe i artyleryjskie, w tym 9 brygad rakiet taktycznych (BRT), 4 artylerii raketowej (BARak) i 9 artylerii, 7 brygad przeciwlotniczych wojsk lądowych, 12 brygad łączności, 2 brygady walki radioelektronicznej oraz 3 brygady desantowo-szturmowe. Zmniejszono również liczbę skadrowanych jednostek wojsk lądowych. Powstało 60 nowych baz sprzętu i remontu uzbrojenia (BSiRU), w tym 15 ogólnowojskowych¹³.

Wraz z istniejącymi jednostkami od 1 grudnia 2009 roku istniało: „40 brygad ogólnowojskowych, traktowanych jako związki taktyczne. Utworzono zatem cztery (4, 5, 6, 7) brygady pancerne, 35 brygad zmechanizowanych i zmotoryzowanych oraz 69 Samodzielną Świrsko-Pomorską Brygadę Osłony. Likwidowane 4, 5, 10 i 21 DPanc oraz 6 BSU stanowiły podstawę sformowania brygad pancernych. 21 brygad zmechanizowanych i zmotoryzowanych sformowano, wykorzystując również elementy likwidowanych dywizji, a pozostałe cztery utworzono z baz sprzętu i uzbrojenia (13, 25, 37). Reorganizacją struktur objęto także dziesięć pozostałych brygad (15, 27, 33, 34, 74, 131, 136, 138, 200, 205). W składzie wojsk lądowych pozostawiono dwupułkową 18. Dywizję Forteczną, dyslokowaną na Kurylach Południowych. Brygady zmechanizowane sformowano z pododdziałów 4, 7, 201 oraz 102 Bazy Wojskowej. Obok 40 ogólnowojskowych ZT do końca 2009 roku utworzono lub przeformowano dziewięć brygad rakiet operacyjno-taktycznych, dziewięć brygad artylerii, cztery brygady artylerii raketowej, dziewięć brygad raketowych OP, brygadę saperów oraz jednostki łączności i WE. W strukturach wojsk lądowych utrzymano również siedem brygad specnazu. Dodatkowo, w ramach eksperymentu, w Mozdoku zorganizowano 100. Brygadę Rozpoznawczą (na bazie elementów 10 BspecNaz)”¹⁴.

¹² Rosyjskie, a wcześniej radzieckie brygady i dywizje nazywane są *motostrielkowymi*, czyli w bezpośrednim tłumaczeniu są to ZT strzelców zmotoryzowanych. Jednak ich uzbrojenie zasadniczo odpowiada (i odpowiadało przed 1989 r.) polskim formacjom zmechanizowanym.

¹³ A. Gayday, dz. cyt., s. 28-30.

¹⁴ M. Depeczyński, *Transformacja wojsk lądowych Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2/2011, s. 41-42.

Brygady ogólnowojskowe w wojskach lądowych podzielono, korzystając z rozwiązań amerykańskich, na trzy kategorie: „ciężkie” (wykorzystujące pojazdy gaśnicowe), „średnie” (na kołowych transporterach opancerzonych) oraz „lekkie” (mające na uzbrojeniu lekkie samochody opancerzone)¹⁵.

Rys. 1. Ogólnowojskowe związki taktyczne Wojsk Lądowych FR podporządkowane dowództwom poszczególnych okręgów wojskowych w 2010 roku

Związki Taktyczne wojsk lądowych przedstawiono w postaci standardowych znaków taktycznych Paktu Północnoatlantyckiego: Oznaczają one kolejno:

- brygady pancerne (BPanc),
- brygady górskie (BG),
- brygady zmechanizowane (BZ),
- brygady desantowo-szturmowe (BDSz),
- bazy wojskowe (BW)
- odpowiednik BZ rozmieszczonych za granicami FR,
- bazy sprzętu i uzbrojenia (BSU)
- brygady rezerwowe; dokładne tłumaczenie nazwy, dalej używane w niniejszym artykule, to bazy remontu sprzętu i uzbrojenia – BRSiU).

Źródło: M. Depczyński, *Transformacja wojsk lądowych Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2/2011, s. 46

W krótkim czasie po wprowadzeniu przedstawionych powyżej zmian strukturalnych zaczęto dokonywać ich korekty. W 2010 roku reaktywowano pośredni

¹⁵ T. Grabowski, dz. cyt. s. 7; A. Gayday, dz. cyt., s. 27-28.

szczebel dowodzenia pomiędzy czterema DOS-ami a brygadowymi i pułkowymi ZT. Sformowano dowództwa wcześniej zlikwidowanych związków operacyjnych (ZO), w tym: 29. Armii (Czyta, Wschodni Okręg Wojskowy), 6. Armii (Agałatowo, Zachodni Okręg Wojskowy) oraz 49. Armii (Majakop – przeniesione do Stawropola) i 58. Armii (Krasnodar – przeniesione do Władykaukazu) z Południowego Okręgu Wojskowego. W kolejnych latach odtworzono dowództwa operacyjne 20. Armii Ogólnowojskowej (początkowo w Mulino, a od 2014 r. w Woroneżu, Zachodni Okręg Wojskowy), 5., 35. i 36. Armii Ogólnowojskowych (odpowiednio Ussuryjsk, Biełogorsk i Ułan-Ude, Wschodni Okręg Wojskowy), 2. i 41. Armii Ogólnowojskowych (odpowiednio Samara i Nowosybirsk, Centralny Okręg Wojskowy). Powołano również dowództwo operacyjne 68. Korpusu Armijnego na Wyspach Kurylskich¹⁶. Pojawiły się informacje o odtworzeniu, od czerwca do 13 listopada 2014 roku, dowództwa 1. Gwardyjskiej Armii Pancерnej (Odincowo, obwód moskiewski, Zachodni Okręg Wojskowy)¹⁷.

W 2010 roku rozpoczęto również komasowanie licznych jednostek logistycznych i obsługi technicznej. Planowano utworzenie dziesięciu brygad wsparcia materiałowo-technicznego (BWMT). W każdym ZO ma być po jednej brygadzie, co najmniej po dwie w okręgu wojskowym¹⁸.

Kolejne lata to okres następných restrukturyzacji. 1 grudnia 2012 roku 200. Pieczyngska BZ została przeniesiona z 6. Armii do wojsk brzegowych Floty Północnej. Stała się ona brygadą arktyczną. Jednocześnie, w krótkim czasie powołano w tej formacji kolejną tego typu jednostkę, 80. arktyczną BZ w miejscowości Ałakurtti niedaleko Murmańska¹⁹. 4 maja 2013 roku reaktywowano w Zachodnim Okręgu Wojskowym dwie elitarne dywizje – 2. Tamańską Zmechanizowaną i 4. Kantermirowską Pancerną²⁰. W listopadzie 2013 roku wszystkie trzy lekkie Brygady Desantowo-Szturmowe (BDSz) zostały podporządkowane Dowództwu Wojsk Powietrznodesantowych, a w marcu tego roku rozformowano eksperymentalną 100. Brygadę Rozpoznawczą²¹. W latach 2011-2012 wzmocniono rosyjskie wojska specjalne w Południowym Okręgu Wojskowym. W związku z zabezpieczeniem olimpiady zimowej w Soczi, utworzono 25. Pułk Specjalnego Przeznaczenia

¹⁶ M. Depczyński, dz. cyt., s. 43; T. Wróbel, *Kuracja odchudzająca*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 27, s. 43-45.

¹⁷ http://www.defence24.pl/news_rosja-sformowala-gwardyjska-armie-pancerna [dostęp 15.10.2015]; <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,9129,aktualnosci-z-europy,w-rosji-sformowano-1-gwardyjska-armie-pancerna> [dostęp 15.10.2015]; W związku z powstawaniem nowych ZO zwiększyła się również do 19 liczba brygad łączności.

¹⁸ Do końca 2010 roku powstały trzy takie brygady – 51, 34 i 69 BWMT. M. Depczyński, dz. cyt., s. 42.

¹⁹ https://ru.wikipedia.org/wiki/200-я_отдельная_мотострелковая_бригада [dostęp 15.10.2015].

²⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/2-я_гвардейская_Таманская_мотострелковая_дивизия [dostęp 15.10.2015]; https://ru.wikipedia.org/wiki/4-я_гвардейская_танковая_дивизия [dostęp 15.10.2015].

²¹ <http://vz.ru/news/2013/10/21/655920.html> [dostęp 15.10.2015]. <http://specnaz.pbworks.com/page/25982609/100> [dostęp 10.10.2014].

czenia (*Specnaz*, od ros. *specjalnoje naznaczenije*) oraz 346. Samodzielną Brygadę Specjalnego Przeznaczenia odpowiednio w Stawropolu i Republice Kabardyno-Bałkarii²². Z powodu przeniesienia dużej liczby ZT z 20. Armii do 1. Armii Pancernej, aby zapłacić powstałą lukę, reaktywowano również rozwijaną z 262. Bazy Przechowywania i Remontu Sprzętu Wojskowego 1. Brygadę Pancerną²³.

Zachodni Okręg Wojskowy (ZOW, DOS „Zachód”)

Zachodni Okręg Wojskowy powstał, podobnie jak inne aktualnie funkcjonujące w strukturach Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej tego typu jednostki administracyjno-wojskowe, 20 września 2010 roku²⁴. Zintegrowano w nim ZT dawnych Okręgów Wojskowych: Leningradzkiego i Moskiewskiego. Dowództwo ZOW znajduje się w Petersburgu. Jest to połączone Dowództwo Operacyjno-Strategiczne – podlegają mu jednostki Wojsk Łądowych, Sił Powietrznych i Obrony Powietrzno-Kosmicznej oraz Floty: Północna i Bałtycka. Zasięg terytorialny tego dowództwa obejmuje znaczny obszar europejskiej części Rosji i graniczy ze Szwecją, Finlandią, państwami bałtyckimi, Polską (poprzez obwód kaliningradzki), Białorusią i Ukrainą. Jest to aktualnie najszybciej rozwijający się i podlegający znacznej modernizacji technicznej rosyjski okręg wojskowy.

W skład jego komponentu lądowego wchodzi dowództwa trzech Armii – 6. i 20. oraz utworzonej w 2015 roku 1. Armii Pancernej. Współtworzy je osiem, a wkrótce dziewięć ogólnowojskowych ZT: 4. Kantemirowska Dywizja Pancerna, 2. Tamańska Dywizja Zmechanizowana, dwie brygady pancerne – 6. i 1. reaktywowana w 2015 roku z rezerwowej 262. BRSiU oraz cztery samodzielne brygady zmechanizowane (9, 25, 27 i 138). W tym roku zaczęto tworzyć nową brygadę strzelców zmotoryzowanych w Jelni, obwód smoleński²⁵. Istnieją również dwie rezerwowe brygady zmechanizowane – 4. i 13., mobilizowane na bazie 26. i 99. BRSiU. Dodatkowo w ZOW istnieje jeden pułk i pięć brygad dowodzenia (154, 1, 9, 60 – utworzona w 2015 r., 95, 119) oraz 132. Brygada Łączności.

Wsparcie tym jednostkom zapewniają 26, 112 i 448 brygady rakiet taktycznych, cztery brygady artylerii – 9, 268, 288 oraz 79. Ciężka Brygada Artylerii Rakietowej (zestawy „Smiercz”) i dodatkowo dwie jednostki rezerwowe: 7014, 7015 BRSiU.

²² http://spec-naz.org/dossier/GRU_special_forces/25_y_otdelnyy_polk_spetsialnogo_naznacheniya_gru_g_stavropol/ [dostęp 15.10.2015].

²³ W skład 20. Armii ma wejść również nowa brygada zmechanizowana, usytuowana w Jelni w obwodzie smoleńskim, planowana do sformowania w 2015 roku. http://przegladmilitaryny.blogspot.com/2015_06_01_archive.html [dostęp 15.10.2015].

²⁴ Na mocy dekretu prezydenckiego nr 1144 o podziale wojenno-administracyjnym Federacji Rosyjskiej. <http://docs.cntd.ru/document/902235810> [dostęp 10.10.2015].

²⁵ <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,8369,aktualnosci-z-europy,nowa-brygada-zmotoryzowana-obwodzie-smolenskim> [dostęp 10.10.2015].

Obronę przeciwlotniczą wojsk lądowych stanowią cztery brygady raketowe (5, 49, 53, 202). Wojska inżynieryjno-saperskie i chemiczne okręgu współtworzą brygady: 45., nowo tworzona w 1. Armii Pancerniej oraz 27. Wsparcia logistycznego udzielają natomiast brygady: 51, 69 i powstająca w ramach 1. Armii²⁶.

Istotne uzupełnienie potencjału lądowego każdego z rosyjskich okręgów wojskowych stanowią jednostki formalnie należące do Marynarki Wojennej (dokładnie tzw. Wojsk Brzegowych), które ściśle współpracują z formacjami należącymi do floty (m.in. chronią porty lub całe obszary, uczestniczą w desantach morskich), ale praktycznie są jednostkami o takim samym lub podobnym charakterze, jak te występujące w wojskach lądowych. W ramach ZOW funkcjonują dwie floty – Bałtycka i Północna. Obie dysponują rozbudowanymi wojskami brzegowymi.

Szczególne znaczenie ma tu najbardziej wysunięty na zachód region FR – obwód kaliningradzki. Wcina się on w terytorium państw członkowskich Paktu Północnoatlantyckiego i nie ma bezpośredniego połączenia lądowego z terytorium FR. Jednostki wojskowe w nim rozlokowane podlegają dowództwu Floty Bałtyckiej, ale występuje w nich pewna liczba formacji o charakterze lądowym. Można tu wymienić m.in. dwa ogólnowojskowe ZT – 7. Pułk i 79. Brygadę Zmechanizowaną, 336. Brygadę Piechoty Morskiej Floty Bałtyckiej²⁷, 152. Brygadę Rakiet Taktycznych, 244. Brygadę Artylerii i 22. Rakietowy Pułk Przewodniczy, wyposażony w 32 raketowe zestawy przeciwlotnicze „Tor”. Dodatkowo znajdują się tam morskie jednostki wojsk specjalnego przeznaczenia *Specnaz*, takie jak 561. Punkt Rozpoznawczy Specjalnego Przeznaczenia (wielkości batalionu) i dwa małe oddziały specjalnego przeznaczenia do walki z przeciwdywersyjnymi siłami i środkami (ros. akronim OOB PDSS) 313 i 473 (ten ostatni bazuje w Kronsztadzie k. Petersburga)²⁸.

Szeregiem formacji brzegowych, działających również jako jednostki lądowe, dysponuje rosyjska Flota Północna. Są to dwie wyspecjalizowane arktyczne brygady zmechanizowane: 200 (przekazana z 6. Armii) i nowo utworzona 80, stacjonująca około 30 km od granicy z Finlandią. Istnieją również: 61. Brygada Piechoty Morskiej, 420. Punkt Rozpoznawczy *Specnaz* oraz cztery OOB PDSS (140, 152, 160, 269)²⁹.

Potencjał lądowy ZOW wzmacniają również elitarne jednostki, należące do osobnego rodzaju wojsk – Wojska Powietrznodesantowe oraz wojska specjalne

²⁶ <http://warfare.be/db/linkid/2225/catid/394/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015]. <http://milkavkaz.livejournal.com/50239.html> [dostęp: 10.10.2015]. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Западный_военный_округ_\(Россия\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Западный_военный_округ_(Россия)) [dostęp: 10.10.2015].

²⁷ O rosyjskiej piechocie morskiej jako osobnej formacji zob.: Z. Czarnotta, *Rosyjscy Marines*, „Przegląd Morski” 2012, nr 3.

²⁸ Zob. szerzej: M. Gawęda, *Potencjał morski Floty Bałtyckiej*, „Armia” 2012, nr 6; <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,6819,armie-swiata,potencjal,rosyjskie-sily-zbrojne-w-kaliningradzie> [dostęp 5.10.2015].

²⁹ K. Kubiak, *Potencjał wojskowy Floty Północnej*, „Armia” 2012, nr 7-8.

(Specnaz), podlegające Głównemu Zarządowi Wywiadowczemu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (GRU). W zachodniej części Rosji stacjonuje główna część WDW, w tym dowództwo tego rodzaju wojsk, 76. Dywizja Powietrzno-Szturmowa (DPSz), 98 i 106 dywizje powietrznodesantowe (DPD), jak również nowo formowana (do 2016 r.) w Woroneżu 345. Brygada Desantowo-Szturmowa³⁰. Pod Moskwą stacjonują również, rozbudowane w 2015 roku z pułków, 38. Brygada Łączności i 45. Brygada Specnazu WDW.

6 marca 2013 roku powołane zostało Dowództwo Sił Operacji Specjalnych MOFR z siedzibą w Moskwie. Podlegają mu dwa, około 500 osobowe, pododdziały Specnazu o charakterze elitarnym, podobnym do polskiej jednostki „Grom”, czy amerykańskiej „Delta”. Są to:

- Centrum Specjalnego Przeznaczenia MOFR „Sjenież” (Sołniecznogorsk, obwód moskiewski) powstałe z 322. Centrum Specjalnego Przeznaczenia Specnazu;
- Centrum Specjalnego Przeznaczenia MOFR (Kubinka-2). Do roku 2013 był to 216. Samodzielny Oddział (Batalion) Specjalnego Przeznaczenia Specnazu³¹.

Pozostałe jednostki Specnazu w dalszym ciągu podporządkowane są Zarządowi GRU. Na terenie Okręgu Zachodniego stacjonują dwie brygady specjalnego przeznaczenia – 2 i 16.

Na uzbrojeniu wymienionych jednostek znajduje się 48 wyrzutni rakiet operacyjno-taktycznych (24 „Toczką”, 24 „Iskander”); ponad 700 czołgów, w tym mniej więcej po 100 T-72 i T-90, powyżej 500 T-80 zastępowanych przez zmodernizowane wersje T-72B3, mniej więcej 900 bojowych wozów piechoty/desantu BMP i BMD, do 600 kołowych transporterów opancerzonych (BTR-80/82) i powyżej 800 gąsienicowych (MTLB i BTR-D); ponad 600 dział samobieżnych, 700 dział holowanych, 100 moździerzy, ponad 300 wieloprowadnicowych wyrzutni rakietowych (w tym 200 „Grad” i 100 „Uragan” i „Smiercz”); około 200 wyrzutni przeciwpancernych pocisków rakietowych, 400 rakietowych zestawów przeciwlotniczych wojsk lądowych (S300W, „Buk”, „Tor”, „Osa”, „Strzała 10”), 60 rakietowo-artyleryjskich zestawów przeciwlotniczych „Tunguska” i nieliczne ZSU-23-4 „Szyłka”. Oprócz tego, na terenie ZOW znajduje się Baza Rezerwowa Czołgów w miejscowości Boja, obwód kostromski. W niej przechowuje się kilka tysięcy jednostek techniki pancernej (czołgów, BMP, BTR)³².

Południowy Okręg Wojskowy (POW, DOS „Południe”)

Utworzone w 2010 roku DOS, z dowództwem w Rostowie nad Donem, jest najmniejszym pod względem terytorialnym okręgiem wojskowym Rosji, jednak

³⁰ http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=14122 [dostęp 5.10.2015].

³¹ <http://milkavkaz.livejournal.com/50807.html> [dostęp 5.10.2015].

³² <http://rusplt.ru/policy/ZVO.html> [dostęp: 10.10.2015]. <http://warfare.be/db/arms/true/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015].

obejmuje swoim zasięgiem newralgiczne dla tego kraju obszary Kaukazu oraz Morza Czarnego. To głównie jednostki wchodzące w skład POW i jego prekursora – Północnokaukaskiego OW – brały udział w obu konfliktach czeczeńskich, wojnie z Gruzją, zajmowaniu Krymu oraz w konflikcie z Ukrainą. Jest on więc, pod względem nakładów modernizacyjnych, traktowany priorytetowo, wspólnie z okręgiem zachodnim³³.

W strukturach organizacyjnych DOS „Południe” znajdują się dwie armie (49 i 58) i trzynaście zmechanizowanych ZT. Wśród nich jest sześć klasycznych jednostek *motostrielkowych* (17, 18, 19, 20, 136, 205), trzy o charakterze górskim (8, 33, 34) oraz cztery brygady będące częścią zagranicznych baz wojskowych (BW) – 73 i 76 ze 102. BW w Armenii oraz 4 i 7 bazy rozmieszczone odpowiednio w Południowej Osetii i Abchazji – separatystycznych republikach utworzonych na okupowanym terytorium Gruzji. Jest to jedyny okręg wojskowy FR, w którym nie ma rezerwowych formacji ogólnowojskowych.

Kierowanie i łączność w okręgu zapewniają 66, 175 i 234 brygady dowodzenia oraz 176 łączności. Jednostki artyleryjskie okręgu to: 1. Brygada Rakiet Taktycznych, 291. Brygada Artylerii, 439. Ciężka Brygada (zestawy „Smiercz”) oraz 943. Pułk Artylerii Rakietowej (wyrzutnie „Uragan”) i dodatkowo jednostka rezerwowa: 7016 BRSiU. Obronę przeciwlotniczą wojsk lądowych tworzy jedna brygada raketowa (67). Wojska inżynieryjne i chemiczne okręgu stanowią 11 brygada i 31 pułk saperów oraz 28 brygada chemiczna. Funkcjonują również 78 i 99 brygady wsparcia logistycznego³⁴.

W ramach podlegających południowemu DOS Floty Czarnomorskiej i Floty Kaspijskiej funkcjonują również wojska brzegowe. Szczególnie jednostki należące do pierwszej z wymienionych formacji uległy ostatnio znacznej rozbudowie. To Flota Czarnomorska, jako stacjonująca na miejscu, odegrała kluczową rolę w zajęciu Krymu. Aneksja półwyspu, który nie ma aktualnie lądowego połączenia z terytorium Rosji, wymusiła rozbudowę brzegowych jednostek o charakterze lądowym (jak również lotniczych i morskich), w celu ochrony przed ewentualną próbą odzyskania Krymu przez Ukrainę.

Aktualnie na półwyspie istnieją lub są tworzone następujące jednostki brzegowe o charakterze lądowym:

- 810. Samodzielna Brygada Piechoty Morskiej (Sewastopol);
- 127. Samodzielna Brygada Rozpoznawcza (Sewastopol), formowana od marca 2015 roku;
- 126. Samodzielna Brygada Obrony Wybrzeża (BOW) (Pieriewalnoje, Republika Krym), sformowana w marcu 2014 roku z ukraińskiej 36. BOW;

³³ Zob. M. Gawęda, *Rosja wzmacnia południową flankę*, „Nowa Technika Wojskowa” 2012, nr 8.

³⁴ <http://warfare.be/db/lang/rus/catid/394/linkid/2227/> [dostęp: 10.10.2015]. <http://milkavkaz.livejournal.com/50019.html> [dostęp: 10.10.2015]. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Южный_военный_округ_\(Россия\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Южный_военный_округ_(Россия)) [dostęp: 10.10.2015].

- dwa samodzielne bataliony piechoty morskiej 382 (Tiemriuk, Kraj Krasnodarski) i 501 (Teodozja) – stworzony na bazie ukraińskich 1. i 501. batalionów;
- 8. Samodzielny Pułk Artylerii (Symferopol, Republika Krym) sformowany wiosną 2014 roku w oparciu o 291. Brygadę Artylerii POW (dawna ukraińska 406. Samodzielna Grupa Artylerii);
- 4. Samodzielny Pułk Chemiczny (Sewastopol);
- 133. Samodzielna Brygada Wsparcia Materiałowo-Technicznego (BWMT) – logistyczna (Sewastopol);
- 1096. Samodzielny Raketowy Przeciwlotniczy (Sewastopol);
- 137. Punkt Rozpoznawczy Specjalnego Przeznaczenia *Specnazu* (Tuapsje, Kraj Krasnodarski);
- dwa OOB PDSS *Specnazu* 102 (Sewastopol) i 136 (Noworosyjsk).

Dodatkowo w skład Flotylii Kaspijskiej wchodzi dwa samodzielne bataliony piechoty morskiej (414 i 727) oraz 137 OOB PDSS *Specnazu*³⁵.

Na terenie POW stacjonują również liczne ZT WDW i stale rozbudowywane jednostki *Specnazu* GRU. Należą do nich: 7. Górską DPSz, 56. BDSz oraz 9, 22, 346 brygady i 25 pułk specjalnego przeznaczenia. Dwie ostatnie z wymienionych jednostek są związkami nowo utworzonymi w 2012 roku.

Na uzbrojeniu wojsk POW jest mniej więcej 400 czołgów – po równo T-72 (w zdecydowanej większości zmodernizowanych) i T-90, około 1000 BMP i BMD, mniej więcej 250 kołowych transporterów BTR-80/82A i do 800 gąsienicowych TO (MTLB i BTR-D), 450 dział samobieżnych, około 250 dział holowanych, powyżej 200 moździerzy, 250 wieloprowadnicowych wyrzutni raketowych (w tym „Smiercz” i pierwsze w Wojskach Lądowych FR najnowsze „Tornado-G”), 150 wyrzutni przeciwpancernych pocisków raketowych, ponad 200 raketowych zestawów przeciwlotniczych wojsk lądowych (S300W, „Buk”, „Tor”, „Osa”, „Strzała-10”) oraz 50 raketowo-artyleryjskich zestawów przeciwlotniczych „Tunguska”³⁶.

Centralny Okręg Wojskowy (COW, DOS „Centrum”)

Centralny Okręg Wojskowy, z dowództwem w Jekaterynburgu, został utworzony na bazie całości wojsk lądowych i związków lotnictwa Nadwołżańsko-Uralskiego Okręgu Wojskowego i części Syberyjskiego Okręgu Wojskowego. Obejmuje obszar graniczący na południu z Kazachstanem, na małym odcinku

³⁵ <http://www.defence24.pl/209340,twierdza-krym-rosja-cementuje-wojskowa-architekture-pol-wyspu> dostęp: 5.10.2015 r.; <http://svpressa.ru/war21/article/115849/> [dostęp: 5.10.2015]; Zob. również <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,6509,armie-swiata,potencjal,flota-czarnomorska-sily-okretowe> [dostęp: 5.10.2015].

³⁶ <http://rusplt.ru/policy/ujnyiy-okrug-protivniki-na-kavkaze-rossii-ne-strashnyi.html> [dostęp: 10.10.2015]. <http://warfare.be/db/arms/true/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015].

w górach Altaj z Chinami oraz z Mongolią. Na północy jest to prawie niezamieszka-
ny brzeg Morza Karskiego i Oceanu Arktycznego. W związku z tym większość
jego ZT ulokowana jest w środkowej lub południowej części FR. Podobnie jak
jego poprzednik Okręg Nadwołżańsko-Uralski, pełni również rolę centralnej re-
zerwy strategicznej dla innych rejonów Rosji.

W jego skład wchodzi dwa dowództwa operacyjne (armie) – 2 i 41. Pod ich
komendą znajduje się 7. Brygada Pancerna oraz siedem brygad zmechanizowa-
nych (15, 21, 23, 28, 32, 35, 74). Dodatkowy zmechanizowany ZT stanowi 201.
Baza Wojskowa, ulokowana w Tadżykistanie. Jednostki te uzupełniane są w czasie
wojny przez trzy skadrowane brygady *motostrielkowe* – 84, 85 i 86, mobilizowane
w oparciu o 103, 104 i 187 BRSiU.

Struktury sztabowe DOS „Centrum” i podległych mu związków operacyj-
nych wspierają cztery brygady: 35, 59, 91 dowodzenia oraz 179 łączności.

Wsparcie tym jednostkom zapewniają 92 i 119 brygada rakiet taktycznych,
950. Pułk Artylerii Rakietowej, trzy brygady artylerii – 120, 232 (rakietowa), 385
i rezerwowa 7019. BRSiU.

Obronę przeciwlotniczą wojsk lądowych stanowią trzy brygady rakietowe
(28, 61 i 297). W skład wojsk inżynieryjno-saperskich COW wchodzi 12 brygada.
Istnieje też 29. Brygada Chemiczna oraz 105 i 106 Brygady Wsparcia Materia-
łowo-Technicznego³⁷. Dodatkowo na terenie okręgu funkcjonują 31. BDSz
WDW³⁸ oraz 3 i 24 brygada *Specnazu*.

Na uzbrojeniu opisanych jednostek są 24 taktyczne i operacyjno-taktyczne
wyrzutnie rakiet (po 12 „Toczką” i „Iskander”), powyżej 500 czołgów T-72, do
800 BMP-2 i BMD-2, ponad 300 BTR80/82A, 500 dział samobieżnych, około
250 dział holowanych, mniej więcej 200 moździerzy, około 300 wieloprowadni-
cowych wyrzutni rakietowych (60 – „Uragan”, pozostałe to „Grady”), około 300
wyrzutni przeciwpancernych pocisków rakietowych, do 250 rakietowych zesta-
wów przeciwlotniczych OPL Wojsk Lądowych (S300W, „Buk”, „Tor”, „Osa”,
„Strzała 10”), 50 rakietowo-artyleryjskich zestawów przeciwlotniczych „Tun-
guska”, powyżej 20 ZSU-23-4 „Szyłka”. Oprócz tego, na terenie COW położone
są dwie Centralne Bazy Rezerwy Czołgów – 1311 w Górnej Pyszmie (obwód
swierdłowski) i 2544 w Kozulkie (Kraj Krasnojarski). W nich przechowuje się
czołgi i inny sprzęt opancerzony – co najmniej tyle egzemplarzy, ile składa się na
uzbrojenie regularnych jednostek Okręgu³⁹.

³⁷ <http://warfare.be/db/linkid/2229/catid/321/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015]. <http://milkavkaz.livejournal.com/49862.html> [dostęp: 10.10.2015]. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Центральный_военный_округ_\(Россия\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Центральный_военный_округ_(Россия)) [dostęp: 10.10.2015].

³⁸ Na jej bazie planowane jest odtworzenie 104. Dywizji Powietrznodesantowej. <http://www.defence24.pl/234799,rosja-wzmacnia-zachodnia-flanke> [dostęp: 1.10.2015].

³⁹ <http://rusplt.ru/policy/tsentralnyiy-voennyiy-okrug—nikakoy.html> [dostęp: 10.10.2015]. <http://warfare.be/db/arms/true/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015].

Wschodni Okręg Wojskowy (WOW, DOS „Wschód”)

Wschodni Okręg Wojskowy powstał na bazie Dalekowschodniego Okręgu Wojskowego i części związków wojskowych Syberyjskiego Okręgu Wojskowego. Oprócz jednostek lądowych występuje w nim komponent Sił Powietrznych oraz Flota Oceanu Spokojnego. Siedziba dowództwa znajduje się w Chabarowsku. Obejmuje on swoim zasięgiem rozległe i słabo zamieszkane tereny Syberii oraz wybrzeże Pacyfiku. Na morzu, poprzez cieśninę Beringa, graniczy również ze Stanami Zjednoczonymi. Głównym zadaniem wojsk okręgu jest ochrona długiej granicy z Chinami oraz zabezpieczenie terytoriów spornych z Japonią – Wysp Kurylskich.

W skład jego komponentu lądowego wchodzi dowództwa czterech Armii – 5, 29, 35 i 36 oraz 68. Korpus stacjonujący na Kurylach. W ich składzie znajduje się dwanaście ogólnowojskowych ZT, w tym 18. Dywizja Artylerii i Karabinów Maszynowych, 5. Brygada Pancerna, dziewięć brygad zmechanizowanych (36, 37, 38, 39, 57, 59, 60, 64, 70) oraz 69. Brygada Osłony (forteczna – aktualnie faktycznie zmechanizowana). Uzupełnia je aż 8-9 rezerwowych brygad zmechanizowanych: 225. BRSiU (29.BZ), 227. BRSiU (87.BZ), 230. BRSiU (88.BZ), 237. BRSiU (89.BZ), 240. BRSiU (90.BZ), 243. BRSiU (92.BZ), 245 BRSiU (93.BZ), 247. BRSiU (94.BZ), 261. BRSiU (95.BZ)⁴⁰. Dodatkowo w WOW istnieje jeden pułk i pięć brygad dowodzenia (54, 75, 80, 101, 104) oraz 106. Brygada Łączności.

Wsparcie tym jednostkom zapewniają 20, 103 i 107 brygady rakiet taktycznych, cztery brygady artylerii – 165, 200, 288, 305 oraz 338. Ciężka Brygada Artylerii Rakietowej (zestawy „Smiercz”) i dodatkowo trzy jednostki rezerwowe: 7018, 7020 i 7021 BRSiU.

Obronę przeciwlotniczą wojsk lądowych stanowią trzy brygady rakietowe (8, 71, 140) oraz 1723 pułk. Wojska inżynieryjno-saperskie i chemiczne okręgu współtworzą 14 brygada i 37 pułk saperów oraz 16 brygada chemiczna. Wsparcia logistycznego udzielają cztery brygady: 101-104⁴¹.

Wojska WDW reprezentują 11 i 86 brygady desantowo-szturmowe, a GRU 14. Brygada *Specnazu*. Dodatkowo we Flocie Pacyfiku istnieją dwie brygady piechoty morskiej (40 i 155), 42. Morski Punkt Rozpoznawczy *Specnazu* (wielkości pułku) oraz dwa OOB PDSS *Specnazu* (159 i 311).

Na uzbrojeniu Okręgu Wschodniego jest od 875 do 900 czołgów, w tym ponad 200 T-72 i około 700 T-80 w większości zastąpionych przez zmodernizowane wersje T-72BA/B3, 1400 bojowych wozów piechoty i transporterów opancerzonych (1200 BMP-1/2/3 i MTLB, powyżej 200 BTR), 36 wyrzutni rakiet

⁴⁰ Prawdopodobnie tej bazy ostatecznie nie sformowano. <http://warfare.be/db/linkid/2224/catid/395/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015].

⁴¹ <http://warfare.be/db/linkid/2224/catid/395/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015]. <http://milkavkaz.livjournal.com/49604.html> [dostęp: 10.10.2015]. https://ru.wikipedia.org/wiki/Восточный_военный_округ [dostęp: 10.10.2015].

taktycznych i operacyjno-taktycznych (24 „Tocza”, 12 „Iskander”), około 1600-1800 środków artyleryjskich, w tym 700 dział samobieżnych, 400 dział holowanych, ponad 300 moździerzy, 400 wieloprowadnicowych wyrzutni raketowych, około 360-450 wyrzutni przeciwpancernych pocisków raketowych, 300 raketowych zestawów przeciwlotniczych OPL Wojsk Lądowych („Buk”, „Tor”, „Osa”, „Strzała-10”), powyżej 40 raketowo-artyleryjskich zestawów przeciwlotniczych „Tunguska”, do 100 samobieżnych dział przeciwlotniczych ZSU-23-4 „Szyłka”⁴².

Wojska Lądowe FR w 2015 roku

W 2014 roku Wojska Lądowe stanowiły największy składnik SZFR, liczących około 845 tys. żołnierzy. Ich liczebność szacowana jest, łącznie z wojskami powietrznodesantowymi, na około 285 tys. żołnierzy, w tym 80 tys. poborowych (tych prawie nie ma w WDW)⁴³. Wzrasta też systematycznie w SZ FR liczba żołnierzy kontraktowych. W 2013 roku było ich 220 tys., w maju 2014 już 237 tys., a do końca roku miało być zatrudnionych 47 tys. kolejnych. Docelowo w 2017 roku ma ich być około pół miliona. Jednocześnie armia rosyjska nie zamierza rezygnować z 14-miesięcznego poboru. Dotyczy to przede wszystkim mniej wymagających stanowisk w Wojskach Lądowych⁴⁴. Po pełnej realizacji reformy aktywne jednostki wojskowe powinny być obsadzone w 95-100%. Natomiast bazy są jednostkami bardzo silnie skadrowanymi (na poziomie kilku procent).

Liczbę głównych związków taktycznych rosyjskich wojsk lądowych przedstawiono w tabeli nr 1.

Tabela 1. Główne związki taktyczne rosyjskich Wojsk Lądowych (wraz z jednostkami lądowymi Marynarki Wojennej, WDW i *Specnazem* GRU)

Rodzaj ZT	Zachodni OW	Południowy OW	Centralny OW	Wschodni OW	OGÓLEM
Dywizje Pancerne	1	-	-	-	1
Dywizje Zmechanizowane	1	-	-	-	1
Dywizje Karabinów Maszynowych i Artylerii	-	-	-	1	1
Brygady Pancerne	2	-	1	1	4
Brygady Zmechanizowane	8+1	14	8	9	39+1

⁴² http://rusplt.ru/policy/policy_5440.html [dostęp: 10.10.2015]. <http://warfare.be/db/arms/true/lang/rus/> [dostęp: 10.10.2015].

⁴³ *Military Balance 2014*, London 2014, s. 180-181.

⁴⁴ <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,6138,aktualnosci-z-europy,rosyjski-szeregowy-zarabia-blisko-3-tysiace-pln> [dostęp 10.10.2015]; <http://www.defence24.pl/87207,rosjanie-szukaja-kandydatow-do-specnazu> [dostęp 10.10.2015].

Zmiany struktur organizacyjnych i wzrost potencjału Wojsk Lądowych...

Brygady Osłony	-	-	-	1	
Brygady Rakiet Taktycznych	4	1	2	3	10
Brygady Artylerii	4	2	1	3	10
Brygady Artylerii Rakietowej	1	1	1	1	4
Pułki Artylerii	-	1	-	-	1
Pułki Artylerii Rakietowej	-	1	1	-	2
Rakietowe Brygady Przeciwlotnicze	3	1	3	3	10
Rakietowe Pułki Przeciwlotnicze	1	1	-	1	3
Brygady Dowodzenia/Łączności	5	4	4	6	19
Brygady Inżynieryjno-Saperskie	2	1	1	1	5
Pułki Inżynieryjno-Saperskie	-	1	-	1	2
Brygady Chemiczne	1	1	1	1	4
Pułki Chemiczne	-	1	-	-	1
Brygady Wsparcia Materiałowo-Technicznego	3	3	2	4	12
Brygady Piechoty Morskiej	2	1	-	2	4
Dywizje Powietrznodesantowe/Powietrznoszturmowe	3	1	-(+1)	-	4(+1)
Brygady Powietrznoszturmowe	1	1	1(-1)	2	5(-1)
Brygady Specjalnego Przeznaczenia	2(+1 WDW)	3	2	1	8(+1 WDW)
Pułki Specjalnego Przeznaczenia	-	1	-	-	1
Brygady/Pułki Walki Radioelektronicznej Osnazu	2	1/1	1	2/1	5/2
Brygady Walki Radioelektronicznej	1	-	1	1	3
Rezerwowe Brygady Zmechanizowane (BRSiU)	2	-	3	8-9	13-14
Rezerwowe Brygady Artylerii (BRSiU)	2	1	1	3	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wcześniejszych rozważań

Modernizacja uzbrojenia Wojsk Lądowych Federacji Rosyjskiej (III etap reformy)

Wydaje się, iż najbardziej przejrzystym ujęciem różnic w potencjale WL FR będzie porównanie ich stanu posiadania z 2009 roku z potencjałem w latach 2014-2015. Takie zestawienie zawiera tabela nr 2.

Tabela 2. Porównanie potencjału WL FR w latach 2009 i 2014-2015

UZBROJENIE	warfare.be* (liczba ZT) 2014	Military Balance 2014 (w składach)	Military Balance 2009 (w składach)
Czołgi podstawowe	2986	2550 (18 000) w 2014 r. w składach dodatkowo: 2800 T-55; 2500 T-62; 2000 T-64A/B	23000 w 2009 r. dodatkowo: 1350 T-55, 150 T-62, 4000 T-64
T-72	2173 (46)	1550 (7500) w tym 150 T-72B3	12500
T-80	410 (10?)	650 T-80 BW/U (3000)	4500
T-90	403 (10)	350 (200)	250-300
Opancerzone pojazdy rozpoznawcze	?	1200+ (1000+)	2000
BRDM-2/2A	?	1000 (1000+)	2000
GAZ-2975 „Tigr”	144 (12) lub 530+	100+	-
„Ryś” (Iveco LMV) od 2012 r.	358?	?	-
KAMAZ-43269 „Dozor”	?	100+	-
Opancerzone pojazdy bojowe			-
Bojowe wozy piechoty	4322	7160+ (8500)	15140+
BMD-1	105 (1)	700	1500+
BMD-2	849 (8)	600	
BMD-3	94+	100	
BMD-4	50+	60+	-
BMD-4M	-	-	-
BMP-1	658 (7)	1000 (7000)	8100
BMP-2	1936 (20)	3500 (1500)	4600
BMP-3	720 (9)	500+	240
BRM-1K	?	700	700

Kołowe transportery opancerzone	1467	4200+ (4000)	
BTR-70	95 (2)	4200+ w tym 200+ BTR- 80A/82A	
(4000 BTR-60/70)	4900 w tym BTR-80A		
BTR-80/82A	1312 (21)		
KAMAZ-63968 „Tajfun-K”	60 (3)	-	-
Gąsienicowe transportery opancerzone	1783	5700+ (2000)	5000 w 2009 r. dodatkowo 1000 BTR-50
BMO-T	10?	trochę	-
MT-LB	1493 (15)	5000 (2000)	3300
BTR-D/BTR-RD / BTR-ZD	280 (12)	700	700
BTR-MDM „Rakuszka	?	?	-
Artyleria	5220	5346+ (21065)	26121+
Działa samobieżne	1749	1820 (4050)	6010
122mm 2S1 „Goździk”	513 (18)	400 (1800)	2780
152mm 2S3 „Akacja”	858 (28)	800 (1000)	1600
152mm 2S19 „Msta-S”	486 (16)	450 (150)	550
152mm 2S5 „Hiacynt-S”	180 (5)	150(800)	950
203mm 2S7 „Pion”	12 (1)	20	130
Działa holowane	1152	550 (12215) W 2014 r. w skła- dach dodatkowo: 122mm 3750 M-30 M-1938; 130mm 650 M-46; 152mm 1075 D-20; 700 D-1 M-1943; 100 ML-20 M-1937; 203mm 40 B-4M	12765 W 2009 r. dodatkowo tak jak w 2014 r.
122mm 2A18M D-30”	564 (18)	400 (4200)	4600
152mm 2A36 „Hiacynt-B”	92 (3)	- (1100)	1100
152mm 2A65 „Msta-B”	396 (11)	150 (600)	750

Kołowe transportery opancerzone	1467	4200+ (4000)	
BTR-70	95 (2)	4200+ w tym 200+ BTR- 80A/82A	
(4000 BTR-60/70)	4900 w tym BTR- 80A		
BTR-80/82A	1312 (21)		
KAMAZ-63968 „Tajfun-K”	60 (3)	-	-
Gąsienicowe transportery opancerzone	1783	5700+ (2000)	5000 W 2009 r. dodatkowo 1000 BTR-50
BMO-T	10?	trochę	-
MT-LB	1493 (15)	5000 (2000)	3300
BTR-D/BTR-RD / BTR-ZD	280 (12)	700	700
BTR-MDM „Rakuszka”	?	?	-
Artyleria	5220	5346+ (21065)	26121+
Działa samobieżne	1749	1820 (4050)	6010
122mm 2S1 „Goździk”	513 (18)	400 (1800)	2780
152mm 2S3 „Akacja”	858 (28)	800 (1000)	1600
152mm 2S19 „Msta-S”	486 (16)	450 (150)	550
152mm 2S5 „Hiacynt-S”	180 (5)	150(800)	950
203mm 2S7 „Pion”	12 (1)	20	130
Działa holowane	1152	550 (12215) W 2014 r. w skła- dach dodatkowo: 122mm 3750 M- 30 M-1938; 130mm 650 M- 46; 152mm 1075 D-20; 700 D-1 M- 1943; 100 ML-20 M-1937; 203mm 40 B-4M	12765 W 2009 r. dodatkowo tak jak w 2014 r.
122mm 2A18M D-30	564 (18)	400 (4200)	4600
152mm 2A36 „Hiacynt-B”	92 (3)	- (1100)	1100
152mm 2A65 „Msta-B”	396 (11)	150 (600)	750

Moździerze holowane	999	1070+ (2100) W 2014 r. w składach dodatkowo: 120mm 900 PM-38; 160mm 300 M-160	
82 mm 2B9 „Wasilok”	33 (3)	?	
82mm 2B14 „Podnos”	276 (16)	?	
120mm 2B16/2B23 „Nona-K/M1”	30 (2)	150	?
120mm 2S12 „Sani”	660 (38)	920 (900)	
Moździerze samobieżne	316	890+ (410)	1250+
120mm 2S34 „Chosta”	30 (3)	50+	-
120mm 2S23 „Nona-SWK”	30 (2)	30	30
120mm 2S9 „Nona-S”	248 (16)	790	790
240mm 2S4 „Tulipan”	8 (1)	20 (410)	430
Wieloprowadnicowe wyrzutnie raketowe	1320	1106+ (2290) W 2014 r. dodatkowo w składach: 100 132mm BM-13	3976+ W 2009 r. dodatkowo: 122mm BM-14, 132mm BM-13, 140mm BM-14
122mm BM-21 9K51 2B5 „Grad”	965 (57)	800 (2120)	2500
122mm BM-21 9K51M 2B17M „Tornado-G”	24 (2)	?	-
220mm BM-27 9P140 „Uragan”	286 (19)	200 (700)	900
300mm BM-30 9K58 „Smiercz”	30 (4)	106	106
220mm TOS- 1 „Buratino”	15 (4)	trochę	-
Sprzęt przeciwpancerny	1749-1757	?	?
Działa przeciwpancerne	486-504	562+ (2000)	526
100mm 2A29 MT- 12 „Rapira”	468 (27)	526 (2000)	526
125mm 2S25 „Sprut-SD”	18-36 (2-3)	36+	-
Wyrzutnie ppk	1263+	?	?
AT-15 Springer/9K123 „Chryzantema-S”	18 (1)	?	-
AT-4 Spigot-B /9M111 „Fagot”	18 (1)	?	?
AT-5 Spandrel/9K111-1 „Konkurs-M”	263 (17)	?	?

AT-6 Spiral/9K113Z „Szturm-S”	864 (42)	?	?
AT-7 Saxhorn /9K115-1 „Metis-M”	?	?	?
Zestawy przeciwlotnicze	1469	1320+	2465+ w 2009 r. dodatkowo: 220 SA-4 Ganef/2K11 „Krug”
SA-6 Gainful/ 2K 12 „Kub”	12 (1)	-	225
SA-8 Gecko/ 9K33 „Osa”	264 (22)	400	550
SA-11 Gadfly/9K37M 1 „Buk”	297 (15)	350	350
SA-12 / SA-23 „Gladiator/ Giant” S-300W i ich modyfikacje	113 (4)	-	200
SA-13 Gopher/9K35 „Strzała-10”	358 (54)	400	800
SA-15 „Gauntlet/Tor ZRK”	172 (11)	120+	120
SA-19 „Grison/Tunguska”	213 (35)	250+	?
SA-20 Gargoyle / S-300 i ich modyfikacje	40 (3)	-	?
Samobieżne działa przeciwlotnicze	133	?	?
23mm ZSU-23-4 „Szyłka”	133 (19)	?	?
Działa przeciwlotnicze	346	?	?
23mm ZU-23-2	94 (10)	?	?
57mm S-60 AZP	252 (14)	?	?
Wyrzutnie rakiet operacyjno-taktycznych	126	200+	200+
SS-21 Scarab/OTR-21 „Toczka-U”	78 (8)	200	200
SS-26 „Stone”/„Iskander”	48 (6)	małe ilości	-

Oznaczenia i nazwy rodzajów uzbrojenia wymienionych w tabeli są zasadniczo oficjalnymi nazwami systemów występującymi w armii rosyjskiej np. T-90 lub BMD-4. W niektórych przypadkach podano również oznaczenia sprzętu według terminologii NATO-wskiej, a po ukośniku nazwy rosyjskie np. AT-15 Springer/9K123 Chryzantema-S.

* Rosyjska strona internetowa (wcześniej warfare.ru), która stanowiła obszerną bazę danych dotyczącą Sił Zbrojnych FR. Została ona zamknięta w wyniku działań Federalnej Służby Bezpieczeństwa.

Opracowanie własne na podstawie: *Military Balance 2009*, London 2009, s. 218-219; *Military Balance 2014*, London 2014, s. 181-182; <http://warfare.be/db/arms/true/lang/rus/> [dostęp 10.07.2014].

Jak widać w zaprezentowanym porównaniu, wiele rodzajów uzbrojenia będących na wyposażeniu SZ FR w 2009 roku zostało wycofanych lub znacznie zmniejszyła się ich liczba. Jednak na podstawie tych podstawowych danych liczbowych nie można, z natury rzeczy, dostrzec zmian jakościowych. Mimo że zasadnicze wydatki na nowe rodzaje uzbrojenia przewidziane są do wykorzystania w latach 2015-2020 i później, to analizując różnorodne źródła informacji można dojść do wniosku, iż w pewnym zakresie, w okresie od 2009 do 2015 roku armia rosyjska przeszła już pierwszy etap modernizacji, i to na skalę niespotykaną od czasu zakończenia „zimnej wojny”.

W wypadku czołgów i innych pojazdów opancerzonych, była to przede wszystkim modernizacja sprzętu już istniejącego. Najnowszym modelem czołgu podstawowego, będącym daleką modyfikacją T-72B, był w Rosji T-90, produkowany do 2010-2011 roku. Pojazd w pierwszej wersji – T-90 wytwarzano w latach 1992-1999 w łącznej liczbie około 150-165 egzemplarzy. Jego wersja rozwojowa – T-90A, z nową wieżą i nowoczesnym systemem kierowania ogniem, powstał w liczbie około 253-332 sztuk (lata 2004 do 2010-2011), co daje ogółem 403-497 sztuk T-90/A⁴⁵. Pierwotnie planowano, iż do roku 2020 na uzbrojeniu armii rosyjskiej będzie 1400 tych pojazdów. Jednak pod koniec pierwszej dekady XXI wieku MO FR uznało, iż jest to czołg za drogi i zaprzestało jego produkcji. Skupiono się w zamian za to na modernizacji czołgów już istniejących, czyli T-72⁴⁶. Nowe wersje tych pojazdów wprowadzane są do linii w dużych ilościach do dnia dzisiejszego⁴⁷.

Pewnym paradoksem jest fakt, że siły pancerne WL FR w XXI wieku oparto na najmniej perspektywicznym z modeli czołgów opracowanych w ZSRR – T-72. Z kolei najbardziej dopracowany z nich – T-80, powoli wycofywany jest z jednostek liniowych. Spowodowane jest to tym, iż był on produkowany na Ukrainie. W 1991 roku rosyjskie SZ miały na wyposażeniu około 200 T-80UD⁴⁸ i 440 T-80U oraz kilka tysięcy starszych T-80A/B/BW⁴⁹. Miały być wycofane do końca 2013 roku, ale w 2015 roku jeszcze pozostawały w jednostkach⁵⁰.

⁴⁵ P. Malicki, *Czołgi Rosji A. D. 2014*, „Raport WTO” 2/2014, s. 22-23; <http://military-russia.ru/blog/topic-294.html> [dostęp 1.10.2015].

⁴⁶ Zdecydowała tu relacja koszt – efekt. Nowy T-90A kosztował około 70 mln rubli (około 7 mln zł), a modernizacja i remont główny zmagazynowanych T-72 ok. 10-30 mln przy potencjale tego drugiego podobnym do pierwszej wersji T-90. P. Malicki, dz. cyt., s. 26. Zob. również P. Przeździecki, *Czołgi rodziny T-72 w Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2014, nr 6, s. 109-119.

⁴⁷ W latach 1998-2013 ulepszono od 1122 do 1163 pojazdów w wersjach: T-72BA, T-72B1 i najnowszej T-72B3. Tamże. W 2014 r. MO FR zamówiło 294 B3, a w 2015 r. około 140. <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,8512,aktualnosci-z-euro-py,czołgi-t-72b3-zakupione-w-najnowszej-wersji> [dostęp 10.09.2015]. Daje to ogółem 1556-1597 sztuk (772-803 BA, 90 B1, 694-704 B3).

⁴⁸ Z braku części zamiennych wycofane z eksploatacji. <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,5,19,8963,wojska-ladowe,czołgi,zanim-powstal-t-14-armata-radzieckie-drogi-do-czołgu-nowej-generacji-czesc-i-pojazdy-ewolucyjne> [dostęp 1.10.2015].

⁴⁹ <http://militaryrussia.ru/blog/topic-309.html> [dostęp 1.10.2015].

⁵⁰ http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=12260 [dostęp 1.10.2015].

Aktualnie najnowocześniejszym rosyjskim bojowym wozem piechoty jest BMP-3. W latach 1987-1993 wyprodukowano ich 339 (do 9 zostało zniszczonych w Czeczenii), w latach 2005-2011 – 154 kolejnych (w tym około 67-70 zamówienia 150 BMP-3 za 200 mln dolarów). Łącznie było to 479 – 484 pojazdów⁵¹. Zamówienia wstrzymano, także z powodu szerokiej krytyki tej konstrukcji. Jednak ostatnio pojawiły się informacje o wznowieniu produkcji, do czasu dopracowania kolejnego modelu BMP. W latach 2015-2017 ma być dostarczonych kolejnych 200 sztuk BMP-3⁵².

Ulepszeniu poddano też stare i często krytykowane kołowe transportery opancerzone BTR-80/80A. Objęło ono m.in. poprawę opancerzenia oraz wzmocnienie uzbrojenia – dodano armatę kalibru 30mm. Nowo powstałe egzemplarze otrzymały desygnat BTR-82/A, a pojazdy zmodernizowane BTR-82AM⁵³. W praktyce w latach 2011-2013 miało powstać od podstaw lub w wyniku modernizacji 600 BTR-82A⁵⁴, a w 2014 roku pozyskano kolejne 233 BTR-82A⁵⁵.

Także WDW, szczególnie w ostatnich latach, poddaje modernizacji swój park pojazdów opancerzonych. W latach 1990-1997 wyprodukowano 137 seryjnych BMD-3⁵⁶. W 2004 roku przyjęto na uzbrojenie kolejną wersję tego pojazdu – BMD-4. Do 2007 roku oddano do użytku 20 z planowanych 64 nowych desantowych wozów opancerzonych⁵⁷. Po rezygnacji z dalszych zakupów tego typu uzbrojenia, w 2012 r. MO FR zdecydowało o modernizacji 135 starych BMD-1 do standardu BMD-2, za kwotę 2 mld rubli⁵⁸. W marcu 2015 r. przyjęto na stan 106 DPD pierwsze z nowych, perspektywicznych wozów przeznaczonych dla

⁵¹ T. Szulc, *BMP-3*, Cz. 1, „Armia” 5/2011, s. 62. <http://militaryrussia.ru/blog/topic-174.html> [dostęp 1.10.2015].

⁵² <http://www.defence24.pl/259390,200-nowych-bmp-3-dla-rosyjskich-sil-zbrojnych> [dostęp 1.10.2015]; http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=16424&q=bmp-3 [dostęp 1.10.2015]. Wśród licznych wariantów tej konstrukcji powstało również 9 wozów rozpoznawczych BRM-3 Ryś. T. Szulc, *BMP-3*, Cz. 3, „Armia” 9/2011, s. 56.

⁵³ W latach 2011-2012 (faktycznie do 2014) planowano realizować zamówienie na 200 nowych BTR-82A. Zgodnie z planem jeszcze w 2010 roku miano zmodernizować 191 pojazdów, w 2011 roku – 210 sztuk, w 2012 roku – 250 sztuk i w 2013 roku – 280 wozów – razem 931 sztuk. W latach 2014-2016 ma być zmodernizowane do standardu BTR-82AM 316 wozów (120 sztuk w 2014 roku, 134 sztuki w 2015 roku i 62 pojazdy w 2016 roku). <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,5,20,7683,wojska-ladowe,wozy-opancerzone,kolowy-transporter-opancerzony-btr-82> [dostęp 1.10.2015].

⁵⁴ <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,7440,armie-swiate,potencjal,nowe-zakupy-uzbrojenia-i-sprzetu-wojskowego-rosji-w-latach-2011-2014> [dostęp 1.10.2015].

⁵⁵ <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,8088,aktualnosci-z-europy,armia-rosyjska-nabytki-sprzetowe-w-2014-roku> [dostęp 1.10.2015].

⁵⁶ Dodatkowo w latach 1985-86 powstało 6 prototypów. М. В. Павлов, И. В. Павлов, *Отчественные бронированные машины 1945—1965 гг.*, „Техника и вооружение: вчера, сегодня, завтра”, 2012, nr 6, s. 2-6.

⁵⁷ <http://militaryrussia.ru/blog/topic-565.html> [dostęp 1.10.2015].

⁵⁸ http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=7602 [dostęp 10.09.2014].

WDW. Trafiło tam 22 BMD-4M oraz 12 BTR-MDM. Ogółem w 2015 roku przewidywano pozyskanie odpowiednio 62 i 22 sztuki tego uzbrojenia⁵⁹.

Znaczącemu unowocześnieniu, i to w różnych kategoriach, podlegał również rosyjski arsenał artylerii. W 2011 roku MO FR zawarło kontrakt na 36 zestawów samobieżnych 2K32/2S24 Deba z moździerzem 82 mm 2B24⁶⁰. Rozpoczęto również na szerszą skalę zakupy i modernizacje 152 mm dział samobieżnych Msta-S. W 2011 roku wyprodukowano ponad 40 nowych 2S19M1⁶¹. Dwa lata później 205. BZ (POW) otrzymała 35-36 2S19M2⁶². Z kolei w 2014 roku pozyskano 36 i 21 (24) zmodernizowanych i nowych 2S19M1/2⁶³.

Zmodernizowano również pewną liczbę wyrzutni rakietowych 122 mm „Grad” do standardu „Tornado-G”. Pierwsze 6 wyrzutni, z 36 zamówionych, trafiło do POW w listopadzie 2012 roku. W 2015 dodatkowo po ponad 20 zestawów trafiło do 2.DZ i 4.DPanc ZOW⁶⁴ oraz do WOW⁶⁵. Ogółem wyprodukowano ich ponad 76. Jednym z najbardziej konsekwentnie przeprowadzanych programów zbrojeniowych jest zastępowanie systemów rakiet taktycznych „Toczk-U” na dysponujące zasięgiem ok. 700 km rakiety „Iskander”. W 2015 roku było 74 (ze 120-124 zamówionych) wyrzutni tego systemu. Przebrojono szóstą brygadę na ten sprzęt – 103 (WOW). Dotychczas system ten otrzymały brygady: 1 (POW), 26 (ZOW), 92 (COW), 107 (WOW), 112 (ZOW) oraz 60 dywizjon szkolny. W 2016 roku rakiety ma otrzymać 152. Brygada z Kaliningradu⁶⁶. MO FR zakupiło również nowy typ samobieżnych wyrzutni przeciwpancernych – „Chryzantema”. Od 2012 roku ponad 10 (18?) znajduje się na uzbrojeniu POW. Do 2015 roku MO FR pozyskało około 60⁶⁷.

Modernizacja rosyjskich WL następuje również w innych aspektach. Przykładem mogą być znaczące zakupy, w ostatnich latach, rozpoznawczych BSP,

⁵⁹ http://ria.ru/defense_safety/20150303/1050576959.html [dostęp 1.10.2015]; <http://www.defence24.pl/199654,rosyjskie-wozy-desantowe-bmd-4m-w-zachodnim-okregu-wojskowym> [dostęp 1.10.2015]. Do roku 2025 planowany jest zakup 1500 BMD-4M i 2500 BTR-MDM (te także dla Piechoty Morskiej). <http://sputniknews.com/military/20150729/1025166410.html> [dostęp 1.10.2015].

⁶⁰ <http://www.nta-nn.ru/news/item/?ID=187269&v=print> [dostęp 10.10.2015].

⁶¹ <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,7440,armie-swiata,potencjal,nowe-zakupy-uzbrojenia-i-sprzetu-wojskowego-rosji-w-latach-2011-2014> [dostęp 1.10.2015].

⁶² <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,4600,aktualnosci-z-europy,nowa-wersja-haubicy-msta-s-trafia-do-oddzialow> [dostęp 1.10.2015].

⁶³ <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,8088,aktualnosci-z-europy,armia-rosyjska-na-bytki-sprzetowe-w-2014-roku> [dostęp 1.10.2015].

⁶⁴ <http://www.armia24.pl/na-ladzie/2056-tornada-powracaja-czyli-modernizacja-rosyjskiej-artylerii-rakietowej> [dostęp 10.10.2015]. <http://www.defence24.pl/240612,rosja-rakietowe-tornado-w-zachodnim-okregu-wojskowym> [dostęp 10.10.2015].

⁶⁵ <http://tass.ru/armiya-i-opk/1741066> [dostęp 10.10.2015]

⁶⁶ <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,9240,aktualnosci-z-europy,szosta-brygada-iskanderow> [dostęp 10.10.2015].

⁶⁷ <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,2,2837,aktualnosci-z-europy,przeciwpancerna-chryzantema-na-rosyjskim-poludniu> [dostęp 10.10.2015]

związane z doświadczeniami wojny z Gruzją. Do 2015 roku sformowano w brygadach ogólnowojskowych i pułkach WDW co najmniej 14 kompanii BSP⁶⁸. Na ich wyposażeniu znajdują się przede wszystkim stosunkowo proste Mini-BSP typu: „Eleron-3SW”, „Tachion”, „Zastawa” (licencyjny izraelski „Bird Eye” 400), „Grusza”, „Granit” oraz „Iskatiel”. Dodatkowo w skład tych kompanii wchodzi również zestawy krótkiego zasięgu „Orlan-10”.

W ramach modernizacji technicznej SZ FR duży nacisk położono również na rozwój systemów łączności i dowodzenia⁶⁹ oraz wyposażenia indywidualnego. Szczególnie w tym ostatnim wypadku, opierając się na rozwiązaniach francuskich, w tym roku wprowadzono do uzbrojenia indywidualny system walki (ISW) „żołnierza przyszłości” *Ratnik*⁷⁰.

Główne zamierzenia modernizacyjne rosyjskich wojsk lądowych przewidziane są na lata 2015-2020. Ich wynikiem ma być opracowanie i wdrożenie do służby nowych i często mających unikalne właściwości rodzin wozów bojowych. W maju 2015 roku na defiladzie w Moskwie pokazano kilkadziesiąt prototypów (egzemplarzy defiladowych?) nowych pojazdów. Były wśród nich platformy opracowane w ramach programu „Armata” (czołg podstawowy T-14 i ciężki gaśnicowy bojowy wóz piechoty T-15), „Kurganiec-25” (gaśnicowy bojowy wóz piechoty i transporter opancerzony), „Bumierang” (kołowy bojowy wóz piechoty i transporter opancerzony), haubica samobieżna „Koalicja-SW”, wyrzutnia przeciwpancernych pocisków kierowanych „Kornet” na podwoziu samochodu opancerzonego „Tigr”⁷¹. Zakupy wymienionych wzorów uzbrojenia skutkować będą znaczącym wzrostem potencjału armii rosyjskiej i nadgonieniem przez nią dość znacznego zapóźnienia technicznego, czy wręcz wprowadzeniem nowych jakościowo rozwiązań, względem sił zbrojnych państw NATO. Jednakże wśród ana-

⁶⁸ Nie licząc zestawów średniego zasięgu „Forpost” (licencyjne izraelskie BSP „Searcher”), które trafiły do Sił Powietrznych. M. Depczyński, *Rola rozpoznania w rosyjskich wojskach lądowych*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2015, nr 4, s. 124-131; <http://militarium.net/dyslokacja-rosyjskich-bezsalogowych-systemow-rozpoznawczych-w-2015-r/> [dostęp 10.10.2015]. Zob. również <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,8655,armie-swiata,potencjal,rosyjskie-bezsalogowe-systemy-lotnicze-historia-i-stan-obecny-dronow-w-rosji> [dostęp 10.10.2015]; http://www.defence24.pl/news_nowe-bezpiilotowce-dla-rosyjskich-sil-pokojowych [dostęp 10.10.2015]; <http://politpuzzle.ru/697-podrazdeleniya-bpla-poyavyatsya-v-kazhdom-polku-vdv/> 2015.07.03 [dostęp 10.10.2015].

⁶⁹ Zob. np. M. Depczyński, *Transformacja...*, s. 44.

⁷⁰ System wszedł na uzbrojenie w pierwszej połowie 2015 r. m.in. żołnierzy syberyjskiego *Specnazu*. W latach 2015-2016 ma być zakupionych 71 000 ISW. Zob. szerzej: <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,4,54,6363,zolnierz,wyposazenie,ratnik-technologie-zolnierza-przyszlosci-okiem-rosyjskiego-przemyslu> [dostęp 10.10.2015]; http://ria.ru/defense_safety/20150115/1042645528.html [dostęp 10.10.2015]; http://ria.ru/defense_safety/20150610/1069159296.html; <http://tass.ru/armiya-i-opk/2246582> [dostęp 10.10.2015].

⁷¹ Zob. szerzej: P. Malicki, *Obiekt 148, następcza T-90*, „Raport WTO 5/2015, s. 28-32; T. Szulc, *Nowości moskiewskiej defilady zwycięstwa*, „Nowa Technika Wojskowa” 6/2015, s. 8-21; T. Szulc, *2S35 Koalicja-SW. Krab po rosyjsku*, „Wojsko i Technika” 1/2015, s. 16-26.

lityków zachodnich brak zgodności na temat stanu zaawansowania prac nad wymiwnionymi nowymi wzorami uzbrojenia, terminu ich wprowadzenia do służby oraz nad ewentualną skalą zamówień tych pojazdów⁷².

* * *

Tzw. reforma Sierdiukowa doprowadziła, nawet na aktualnym etapie, do znacznego, realnego wzrostu potencjału całych SZ FR, w tym również wojsk lądowych. Zmiany organizacyjne oraz zakupy nowego uzbrojenia spowodowały istotny wzrost gotowości bojowej i efektywności działania armii rosyjskiej. Egzemplifikacją tego twierdzenia jest błyskawiczny i skuteczny zabór Krymu oraz, w pewnym zakresie, udział rosyjskich wojsk (często zwartych formacji, co najmniej batalionowych grup taktycznych) w walkach po stronie tzw. separatystów we wschodniej Ukrainie. Niewątpliwie skuteczność SZ FR wzrosła jeszcze bardziej po wprowadzeniu nowych wzorów uzbrojenia. Zreformowana armia rosyjska stała się również skutecznym narzędziem agresywnej polityki prowadzonej przez Kreml. Doprowadziło to do znacznego wzrostu napięć i obniżenia poziomu bezpieczeństwa w Europie, a nawet w skali globalnej.

W konsekwencji doszło do przewartościowania polityki państw wchodzących w skład Paktu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej wobec Rosji. Jednocześnie wiele z tych państw, w tym Polska, poczuło się zagrożonych agresywną polityką Władimira Putina, prowadzoną wobec państw ościennych. Spowodowało to dążenia do wzmacniania lub, w niektórych przypadkach, odbudowywania potencjału militarnego tych krajów. Ma to na celu umożliwienie ewentualnego skutecznego przeciwstawienia się działaniom „nowej armii rosyjskiej”, używanej do realizacji interesów Kremla. W konsekwencji reforma Sierdiukowa, a szczególnie względna efektywność jej przeprowadzenia, doprowadziły do kolejnego wyścigu zbrojeń pomiędzy państwami NATO i Rosją.

⁷² Dobrym przykładem wydaje się tu być czołg „Armata”. Te pojazdy mają być wprowadzone do służby liniowej w 2017-2018 r. Wg MO FR do 2020 roku na uzbrojeniu ma być 2300 sztuk T-14. Wydaje się to kompletnie nierealne. Koszt tego pojazdu w produkcji małoseryjnej szacowano na 400-500 mln rubli (ok. 6,5 mln \$), a przy pełnoskalowej ok. 250 mln rubli (3,7 mln \$). Biorąc pod uwagę, że cena czołgu T-90A (70 mln rubli) była dla MO za duża, można przypuszczać, iż nowe platformy bojowe będą trafiać na uzbrojenie armii rosyjskiej w małych ilościach, głównie z powodu kosztów ich wyprodukowania. http://rbth.com/defence/2015/09/25/cost_of_russias_armata_t-14_tank_to_fall_by_half_49585.html [dostęp 10.10.2015].

Bibliografia

Monografie i opracowania

- Boltenkov D., Gayday A., Karnaukhov A., Lavrov A., Tseluiko V., *Russia's New Army*, Moskwa 2011.
- Czarnotta Z., *Rosyjscy marines*, „Przegląd Morski” 2012, nr 3 .
- Depczyński M., *Rola rozpoznania w rosyjskich wojskach lądowych*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2015, nr 4.
- Depczyński M., *Transformacja wojsk lądowych Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2011, nr 2.
- Gawęda M., *Potencjał morski Floty Bałtyckiej*, „Armia” 2012, nr 6 .
- Gawęda M., *Reforma Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, „Nowa Technika Wojskowa” 2009, nr 3.
- Gawęda M., *Rosja wzmacnia południową flankę*, „Nowa Technika Wojskowa” 2012, nr 8.
- Gawęda M., *Wojska rosyjskie w wojnie z Gruzją*, „Nowa Technika Wojskowa” 2008, nr 10.
- Grabowski T., *Siły zbrojne Rosji w dwie dekady po rozpadzie Związku Sowieckiego*. https://www.academia.edu/1780443/Si%C5%82y_zbrojne_Rosji_w_dwie_dekady_po_rozpadzie_Zwi%C4%85zku_Sowieckiego
- Kolbyn A., *Военная Реформа 2008–2020: Цифры и Факты*, „Индекс Безопасности” № 1 (96), Том 17.
- Kubiak K., *Potencjał wojskowy Floty Północnej*, „Armia” 2012, nr 7-8.
- Kular P., *Reforma Sił Zbrojnych Rosji*, <http://www.nowastrategia.org.pl/reforma-sil-zbrojnych-rosji/>
- Malicki P., *Czołgi Rosji A. D. 2014*, „Raport WTO” 2014, nr 2.
- Malicki P., *Obiekt 148, następca T-90*, „Raport WTO” 2015, nr 5.
- Military Balance 2009*, London 2009.
- Military Balance 2014*, London 2014.
- Nałęcz M., *Reforma sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, „Bellona” 2012, nr 1, s. 76-77.
- Przeździecki P., *Czołgi rodziny T-72 w Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Sił Zbrojnych” nr 6 2014.
- Szulc T., *2S35 Koalicja-SW. Krab po rosyjsku*, „Wojsko i Technika” 2015, nr 1.
- Szulc T., *BMP-3*, Cz. 1, „Armia” 2011, nr 5.
- Szulc T., *BMP-3*, Cz. 3, „Armia” 2011, nr 9.
- Szulc T., *Nowości moskiewskiej defilady zwycięstwa*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 6.
- The Tanks of August*, red. R. Pukhov, Moskwa 2010.
- Wilk A., *Reforma Sił Zbrojnych FR pod nowym kierownictwem. Kontrrewolucji nie będzie*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2013-02-07/reforma-sil-zbrojnych-fr-pod-nowym-kierownictwem-kontrrewolucji>
- Wróbel T., *Kuracja odchudzająca*, „Polska Zbrojna” 2010, nr 27.
- Павлов М. В., Павлов И. В., *Отечественные бронированные машины 1945—1965 гг.*, „Техника и вооружение: вчера, сегодня, завтра”, 2012, nr 6 .
- Феськов В.И., Калашников К.А., Голиков В.И., *Советская Армия в годы «холодной войны» (1945-1991)*, Tomsk 2004.

Źródła internetowe

<http://docs.cntd.ru/>
<http://dziennikzbrojny.pl/>
<http://fas.org/>
<http://militaryrussia.ru/>
<http://milkavkaz.livejournal.com/>
<http://przekladmilitaryny.blogspot.com/>
<http://rbth.com/>
<http://ria.ru/>
<http://rusplt.ru/>
<http://spec-naz.org/>
<http://specnaz.pbworks.com/>
<http://sputniknews.com/>
<http://tass.ru/>
<http://vz.ru/>
<http://warfare.be/>
<http://www.altair.com.pl/>
<http://www.armia24.pl/>
<http://www.defence24.pl/>
<http://www.nta-nn.ru/>
<http://www.osw.waw.pl/>
<https://ru.wikipedia.org/>